

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Dichter bij de waarheid: Parrhesia en dramatisering in het werk van Joost van den Vondel

Pajmans, M.G.

Publication date

2015

Document Version

Final published version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Pajmans, M. G. (2015). *Dichter bij de waarheid: Parrhesia en dramatisering in het werk van Joost van den Vondel*. [, Universiteit van Amsterdam].

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Opmerkingen vooraf

Bij het citeren van moderne en hedendaagse teksten, zoals die van Michel Foucault, Michail Bachtin en Gilles Deleuze, is gekozen voor de Engelse vertalingen, indien voorhanden, omdat deze door een breed wetenschappelijk publiek worden gebruikt. Wat de Vroegnieuw nederlandse teksten betreft, baseer ik mij echter uitsluitend op de Nederlandse teksten, omdat deze beter inzicht bieden in de wijze waarop bepaalde thema's en motieven terugkeren in het werk van Vondel. Om deze reden heb ik er ook voor gekozen om Benedictus de Spinoza te citeren in de Vroegnieuw nederlandse vertalingen. De verschillen tussen het Latijn en de Nederlandse vertaling zijn met name van formele aard (Steenbakkers 1994, 129-138). Ik heb de Nederlandse vertaling steeds naast de Latijnse en de hedendaagse Engelse vertalingen geraadpleegd.

Bij het citeren van Vroegnieuw nederlandse teksten, met name die van Vondel en de Spinoza-vertalingen, heb ik me zoveel mogelijk gebaseerd op de bronnen in de Universiteitsbibliotheek van Amsterdam en de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag (via de website Early European Books). Voor de regelnummering verwijs ik naar de WB-editie op de DBNL-website. In alle citaten in het Vroegnieuw nederlands heb ik het vroegmoderne gebruik van de lange 's' en van 'u/v' gemoderniseerd. Ook heb ik de gotische komma's vervangen door de nu gebruikelijke komma's. Voor het overige is de tekst uit de zeventiende-eeuwse bronnen gehandhaafd.

Bij het citeren van begrippen uit het Grieks gebruik ik Latijns schrift. Alleen wanneer het taalkundige kwesties betreft, zoals in de onderstaande bespreking van *parrhesia*, of wanneer ik een Griekse tekst citeer, maak ik gebruik van het Griekse schrift.

Wat betreft de spelling van *parrhesia* baseer ik mij op de gangbare voorschriften voor transliteratie van het Oudgrieks. Deze spelling wijkt af van die in de Nederlandse vertalingen van Foucaults collegereeksen aan Berkeley en het Collège de France door Ineke van der Burg (Foucault 2004; 2011), waar is gekozen voor *parrèsia* en *parrhêsia*. Het woord *parrhesia* (παρρησία) is afgeleid van *pan* (παν), dat

‘alles’ betekent, en *rhema* (ῥήμα), ‘wat wordt gezegd’, en betekent letterlijk ‘alles zeggen’. In de Griekse bronnen komen naast het zelfstandig naamwoord *parrhesia* nog twee vormen van het woord voor: het werkwoord *parrhesiazesthai* (παρρησιάζεσθαι) of *parrhesiazomai* (παρρησιάζομαι) en het woord *parrhesiastes* (παρρησιαστής) voor iemand die *parrhesia* gebruikt (FS 11-12). Van het werkwoord maak ik geen gebruik, maar wel van het woord *parrhesiast*, in de zin van ‘waarheidspreker’, en daarnaast gebruik ik het adjectief ‘parrhesiastisch’.

Wanneer ik verwijst naar de ‘Bijbel’ duid ik op de *Statenvertaling* (1637) in de editie van Nicoline van der Sijs op de website BijbelsDigitaal.nl. Van Vondel is bekend dat hij in ieder geval de *Deux Aes-bijbel* in zijn bezit had (Sterck. WB 2: 903), maar aangezien lang niet al zijn Bijbelcitaten met deze tekst overeenstemmen, baseer ik mij op de *Statenvertaling*, waarmee zijn citaten vaak wel overeenkomen en die bovendien vanaf 1637 de breedste verspreiding kende in de Republiek.

Ten slotte heb ik de onbepaalde verwijzing ‘hem of haar’ om reden van bondigheid steeds afgekort tot ‘hem’. Ik wil benadrukken dat ik daarbij steeds mensen en niet alleen mannen voor ogen heb.